

Către cititorii noștri

Istoricii (când nu sunt doar autori de letopisețe) caută să identifice evenimentele semnificative (Adam Schaff), să descifreze tendințele temporale, să propună (sau chiar să impună) modele (*patterns*) ciclice de evoluție (Vico, Xenopol, Cantemir). Intellectualul aplecat asupra istoriei nu dorește, însă, să propună forme posibile de traiectorii, ci se concentrează asupra complexității manifestate prin momente de incertitudine, blocări în dileme, reveniri la soluții de domeniul trecutului. Așa procedează Norman Manea în retrospectiva sa asupra timpului scurs de la căderea zidului Berlinului. Problematizarea înlocuiește simplificarea, confuzia ideologică este limpezită, curajul opiniei se impune. La rândul lui, Evgeny Morozov revizitează istoria internetului, arătând că nu există vreun fatalism de ordin tehnic în privința schimbărilor sociale și politice care însoțesc evoluția informaticii. El dezvăluie în ce măsură opțiunile ideologice exercită o presiune asupra inovației tehnologice. A înțelege societatea informațională presupune a o vedea în același timp dinăuntru (participând la practicile ei specifice) și dinafară, dintr-o perspectivă intelectuală, care păstrează distanța critică. În fine, scriitorul, privind înapoi, caută să redea culoarea și savoarea epocilor de altădată. Este ceea ce face Dan Ciachir, readucându-ne în perioada anilor 1960, când slăbirea controlului ideologic și polițienesc, dar și prosperitatea economică la nivel mondial, au declanșat un val de bucurie de a trăi, fără rigorile impuse de economia concurențială.

Revenind la zilele noastre, Mircea Coșea analizează problema datorilor suverane, dar și a celor individuale, arătând cum „legea de murături” lăudată de Conu' Leonida se regăsește între soluțiile propuse de un important (și excentric) economist contemporan, Steve Keen. Michaël Fœssel îl recitește pe Pascal pentru a înțelege mai bine sursele simbolice ale legitimității puterii.

„Fluture, tu, care te ridici de pe floare, / Ai și tu un destin, ai și tu o chemare?” scria Tudor Arghezi. Despre destin este vorba în eseul lui Ion Vianu, care arată că acesta nu este înscris în mișcările stelelor, ci în derularea actelor tragediei. H. Allen Orr se întreabă dacă destinul ne este înscris indelebil în gene, sau ne bucurăm, totuși câteva grade de libertate. Suntem programați pentru a învinge cu orice preț, sau pentru a ne sacrifica unor interese superioare? Principiul selecției multi-nivel pare a elucida contradicția dintre egoismul individual și altruismul care are în vedere interesele de grup (familie, comunitate etc.)

Arhitectura este arta cea mai supusă ingerințelor economice și ideologice. Martin Filler și Constantin Hostiuc ne arată, fiecare, modul în care doi arhitecți relativ contemporani, amândoi de mare talent și cultură (Paul Rudolph în SUA, respectiv Nicolae Porumbescu în România socialistă) au reușit să se manifeste și să lase construcții de valoare, fiecare în contextul unor constrângeri specifice. Iolanda Malamen ne oferă o sensibilă și pătrunzătoare analiză a operei pictorului Dan Constantinescu, ale cărui lucrări sunt reproduse pe copertele revistei. Arta cinematografică este reprezentată prin pasionantul excurs întreprins de Maia Turovskaia în istoria zbuciumată a studioului Mosfilm.

Georges Banu prezintă demersul unui regizor neobișnuit, Radu Penciulescu, care a marcat istoria teatrului românesc. René Pollesch, autor și regizor al teatrului post-reprezentational, își expune metoda cu vervă, insistând asupra faptului că actorii sunt îndreptățiți să refuze textele care nu le sunt pe plac. Mitul lui Don Juan a constituit demulul o obsesie pentru dramaturgi, așa cum arată Alexandru A. Popovici într-un studiu, se leagă de cel despre *Visul*... lui Shakespeare, publicat în numărul nostru anterior. Adrian Mihalache arată în ce mod un spectacol se schimbă în funcție de ambientul cultural în care este reprezentat (cazul *Furtunii* lui Shakespeare la Izmir).

Constantin Abăluță întreprinde un adevărat tur de forță. Pe de o parte, îl readuce în actualitate pe Marcel Schwob, un autor cunoscut astăzi doar de inițiați. Pe de altă parte, aplică metoda biografiilor imaginare a acestuia în savurosul extras literar *Nu sunt Einstein*. În secțiunea dedicată ideilor literare publicăm și ultimul interviu al lui Günter Grass, „copilul teribil” al literelor secolului al XX-lea, alături de câteva mărturii interesante, lipsite de orice complezență, despre marele autor. Rodica Binder prezintă două cărți recente, care se bucură de mare succes în Germania, ambele cu subiecte legate de România: legătura dintre legionari și naziști, respectiv tentația minoritarilor germani din România de a se înrola în armata nazistă. O interpretare originală, deosebit de interesantă și solid argumentată a celebrului cânt din *Infernul* lui Dante despre Francesca da Rimini și Paolo Malatesta ne oferă cu generozitate Antonio Sorella. Dintre fragmentele literare, semnalăm fragmentele pline de haz din operele scriitorului mexican Juan Pablo Villalobos, admirabila nuvelă *Digul* de Bedros Horasangian și fragmentul din originalul roman istoric al lui Anthony Burgess despre Christopher Marlowe.

Prietenul nostru, scriitorul britanic Alan Brownjohn, ne trimite o emoționantă corespondență legată de vizita pe care i-a făcut-o mării traducătoare Antoaneta Ralian. Carmen Firan ne scrie despre conflictul dintre ficțiune și non-ficțiune (stimulat de tehnologia informației) în literatura americană de azi, iar Philippe Videlier ne readuce în minte semnificația *Guernicai* lui Picasso.

Ca de obicei, ne-am străduit să oferim un contrapunct vizual cât mai interesant, prin ilustrațiile care însoțesc articolele. Lăsăm de regulă cititorilor plăcerea de a sesiza corespondențele dintre text și imagine. Menționăm, totuși, de data aceasta, că lucrările lui Georges Barbier au fost publicate într-o ediție de colecție a cărții lui Marcel Schwob, *Viețile imaginare*.

Adrian Mihalache

SUMAR Nr. 94

Retrospective

- Norman Manea** – După 20 de ani de la căderea Zidului Berlinului.....3
DIALOG *New Left Review* – Evgeny Morozov:
 O istorie intelectuală a internetului.....9
Dan Ciachir – Anii '60 în București.....14

Idei științifice

- Mircea Coșea** – De la Conu' Leonida la Steve Keen.....18
Michaël Fœssel – Obișnuita nebulie a puterii. Recitindu-l pe Pascal..... 21
Ion Vianu – A avea, a fi un destin..... 25
H. Allen Orr – Biologia altruismului.....29

Arte

- Martin Filler** – Dificilul caz al lui Paul Rudolph.....32
Constantin Hostiuc – Schiță de portret: Nicolae Porumbescu, maestrul semi-necunoscut...35
Iolanda Malamen – Elogiu griurilor pure.....38
Maia Turovskaia – Microcosmosul Mosfilm: 1937... 40

Teatru

- Georges Banu** – Radu Penciulescu: În căutarea actorului care-și depășește limitele..... 48
Adrian Mihalache – *O Furtună* la Izmir..... 51
Alexandru A. Popovici – Don Juan și măștile iubirii.....53
DIALOG Frank M. Raddatz – René Pollesch:
 Codul Pollesch.....59

Idei literare

- Constantin Abăluță** – Unicul ca principiu al creației.....65
DIALOG *Die Zeit* – Günter Grass: „Trebuie să nimeriști drept în inimă!”..... 67
Martin Walsler – „Eram în puterea lui!”..... 70
Christof Siemes – „Aici trebuie să faceți ceva!”.... 71
Christoph Dieckmann – Apărătorul..... 74
Rodica Binder – Din nou despre un trecut blestemat.....75
Antonio Sorella – O relectură a cântului al V-lea din *Infernul* lui Dante Alighieri.....79

Biblioteca „Lettre Internationale”

- Anthony Burgess** – Moartea la Deptford.....85
Juan Pablo Villalobos – Fragmente literare..... 88
Constantin Abăluță – Nu sunt Einstein.....91
Bedros Horasangian – Digul.....95

Correspondențe

- Alan Brownjohn** – În vizită la Antoaneta Ralian....99
Carmen Firan – O muză în ruine: Ficțiunea..... 100
Philippe Videlier – Pablo..... 101

LETTRE INTERNATIONALE

Ediția română

apare sub auspiciile

INSTITUTULUI CULTURAL ROMÂN

Președinte: Radu Boroianu

Redacția: Aleea Alexandru nr. 38

011824 București, România

Tel.: (+40) 0317 10 06 34

Fax: (+40) 0317 10 06 07

e-mail: lettre.internationale@icr.ro

AUTORI

ABĂLUȚĂ Constantin – poet, prozator și traducător român

BANU Georges – critic de teatru francez, originar din România; fondatorul Academiei Experimentale de Teatru din Paris 1990; președinte de onoare a IATC

BINDER Rodica – jurnalist de origine română; membru al Asociației Jurnaliștilor Germani (DJV)

BROWNJOHN Alan – poet și romancier britanic

BURGESS Anthony (1917–1993) – scriitor, critic literar și compozitor britanic

CIACHIR Dan – scriitor, publicist, critic literar român

COȘEA Mircea – politician, economist, diplomat, scriitor, jurnalist și profesor universitar la Academia de Studii Economice, București

DIECKMANN Christoph – jurnalist și scriitor german

FILLER Martin – critic de arhitectură; membru al American Academy of Arts and Sciences

FIRAN Carmen – scriitor român, trăiește la New York

FÖESSEL Michaël – filosof francez; conferențiar la Université de Bourgogne

GRASS Günter (1927–2015) – scriitor german; Premiul Nobel pentru Literatură 1999

HORASANGIAN Bedros – scriitor și eseist român

HOSTIUC Constantin – istoric de artă român, cercetător științific la Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

MALAMEN Iolanda – scriitor și publicist român

MANEA Norman – prozator și eseist român, trăiește în SUA; Premiul MacArthur 1992; Premiul internațional Nonino 2001

MIHALACHE Adrian – profesor universitar român la Universitatea „Politehnica” din București, scriitor și critic de teatru

MOROZOV Evgeny – scriitor și cercetător bielorus în domeniul implicațiilor politice și sociale ale tehnicii; trăiește în SUA

ORR H. Allen – biolog, profesor la University of Rochester

PERCEVAL Luk – regizor de teatru belgian

POLLESCH René – dramaturg și regizor german

POPOVICI A. Alexandru – matematician, informatician și eseist, profesor la Universitatea Româno-Americană din București

RADDATZ M. Frank – scriitor, publicist, dramaturg și regizor de teatru german

SIEMES Christof – jurnalist german

SORELLA Antonio – profesor la Università G. d'Annunzio

TUROVSKAIA Maia – scenarist, jurnalist, critic de film; trăiește la München

VIANU Ion – psihiatru și scriitor român

VIDELIER Philippe – istoric și scriitor francez

VILLALOBOS Juan Pablo – scriitor mexican

WALSER Martin – scriitor german; Premiul Georg Büchner 1981

Ilustrațiile: pp. 5, 89, 90, 100 – albumul *Dan Cioca*, Institutul Cultural Român, 2014

Ilustrațiile autorizate de Visarta: © AUTORIZAT DE VISARTA, BUCUREȘTI, 2005: p 31 – Joan Miró © ADGAP, Paris; p 69 – Marcel Chirnoagă © VISARTA, București; p 101 – Pablo Picasso © SUCCESSION PICASSO, Paris.

Mulțumim artistului plastic Dan Constantinescu pentru dreptul de a reproduce lucrările sale pe copertele I, IV și ilustrația de la p 39.

Mulțumim doamnei Iolanda Malamen, ca și artiștilor plastici Marcel Lupșe și Dragoș Pătrașcu pentru dreptul de a reproduce ilustrația de la p 6, respectiv ilustrația de la p 77.

TRADUCĂTORI

HORIA BARNA
Fragmente literare

SIMONA BRÎNZARU
Pablo

SORIN GEORGESCU
„Trebuie să nimerești drept în inimă!”

MIHAELA GHITĂ
Dificilul caz al lui Paul Rudolph

IRINA HOREA
În vizită la Antoaneta Ralian

ANDREEA IONESCU
După 20 de ani de la căderea Zidului Berlinului

IRINA IONESCU
Microcosmosul Mosfilm: 1937

MONICA MATEESCU
Obisnuita nebulie a puterii. Recitindu-l pe Pascal; Biologia altruismului; Radu Pençulescu: În căutarea actorului care-și depășește limitele

SANDA MUNTEANU
Codul Pollesch

GEORGE POPESCU
O relectură a cântului al V-lea din *Infernul* lui Dante Alighieri

MONICA ROZESCU
O istorie intelectuală a internetului

HERTA SPUHN
„Eram în puterea lui!”; „Aici trebuie să faceți ceva!”; Apărătorul

GEORGE VOLCEANOV
Moartea la Deptford

LETTRE INTERNATIONALE

EDIȚIA ROMÂNĂ • Revistă trimestrială • nr. 94 / vara 2015

Editată de **INSTITUTUL CULTURAL ROMÂN**, București, Aleea Alexandru, nr. 38, sector 1 – 011824

Director fondator: **ANTONIN J. LIEHM**

Director fondator al ediției române: **B. ELVIN**

Consiliul redacțional: **CARMEN FIRAN, IRINA HOREA, NICOLAE MANOLESCU, GEO ȘERBAN**

Colectivul de redacție: **AURA GHERGUȚ, MĂDĂLINA MARCU, ADRIAN MIHALACHE, ANA NEDELEA**

Transpunere machetă și tehnoredactare: **IONELA STRECHE**

Adresa: Aleea Alexandru nr. 38, sector 1 – 011824, București. Tel.: (+40) 0317 10 06 34, Fax: (+40) 0317 10 06 07

e-mail: lettre.internationale@icr.ro • website: www.icr.ro • ISSN – 1220-5998

EDIȚII EUROPENE

La **ROMA** apare simultan **LETTERA INTERNAZIONALE**. Direcția: Federico Coen, A.J. Liehm, Vittorio Strada. Redactor-șef: Biancamaria Bruno. Adresa: c/o Lelio Basso Foundation, via della Dogana Vecchia 5, 1-00186 Roma. Tel.: 0039/6/68300644, Fax: 0039/6/6876163, Internet: <http://www.nclick.com/spin/letera>.

La **BERLIN** apare simultan **LETTRE INTERNATIONAL**. Direcția: Frank Berberich, A.J. Liehm. Redactor: Esther Gallodoro. Adresa: Elisabethhof, Portal 3B, Erkelenzdamm 59/61 D-10999 Berlin. Tel.: 0049/30/30870452, Fax: 0049/30/2833128. E-mail: lettre@lettre.de

La **MADRID** apare simultan **LETRA INTERNACIONAL**. Direcția: Salvador Clotas, A.J. Liehm. Director adjunct: Manuel Ortuero Armas. Coordonator: Rosa Pereda. Secretar de redacție: Mercedes García Lenberg. Adresa: Monte Esquinza 30, 20 dcha E – 28010 Madrid. Tel.: 0034/1/3104696, Fax: 0034/1/3194585 Internet: <http://www.arce.es/Letra.html>.

La **BUDAPESTA** apare simultan **LETTRE INTERNATIONALE-ALAPITVANY LAPJA**. Direcția: A.J. Liehm, Eva Karády. Adresa: c/o Európai Kulturális Alapítvány, 1053 Budapest, Egyetem tér 1, Tel./Fax: 00361/2126748. E-mail: lettre@c3.hu